

בבא בתרא ע"ט

למדנו במשנה שמי שמכר אשפה מכר זבלה. הגמרא מביאה את מה ששנינו במשנה במסכת מעילה, כל הראוי למזבח ולא לבדק הבית, לבדק הבית ולא למזבח, לא למזבח ולא לבדק הבית³³⁰, מועלין בהן ובמה שבתוכן. כיצד? הקדיש בור מלאה מים³³¹ וכשהקדיש לא הזכיר אלא את הבור, אשפות מלאות זבל, שובך מלא יונים, שראויים למזבח ולא לבדק הבית³³². שדה מלאה עשבים, אילן נשוי פירות, שאינם ראויים לא למזבח ולא לבדק הבית³³³, מועלין בהן³³⁴ ובמה שבתוכן³³⁵ ³³⁶. אבל הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים, אשפה ואחר כך נתמלאה זבל, שובך ואחר כך נתמלא יונים, אילן ואחר כך נשא פירות, שדה ואחר כך נתמלאה עשבים, מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן³³⁷ ³³⁸ שאין הגידולים קדושים, דברי רבי יהודה³³⁹. ורבי יוסי אומר, המקדיש שדה ואילן מועלים בהם ובגידוליהם, מפני שהן גידולי הקדש.

אמר רבי נראים דברי ר' יהודה בבור ושנינו בברייתא, אמר רבי נראין דברי רבי יהודה, ושובך ודברי ר' יוסי בשדה ואילן. שאין מועלים במה שבתוכם, במקדיש בור ושובך ריקנים ואחר כך נתמלאה, ודברי רבי יוסי בשדה ואילן. שואלת הגמרא, מובן מה שרבי אמר נראים לי דברי רבי יהודה בבור ושובך, ומשמע שבשדה ואילן רבי יהודה חולק על רבי יוסי. אבל מה שאמר ודברי רבי יוסי בשדה ואילן, ומשמע שבבור ושובך חולק עם רבי יהודה, והרי רבי יוסי אמר במפורש המקדיש שדה ואילן מועלים בהם ובגידוליהם, אבל בבור ושובך הוא מודה. והיה צריך לומר

330 קדשי מזבח חשובים יותר מקדשי בדה"ב, קדשי בדה"ב יותר מקדשי דמים ולא זא"ז קתני שאפ' באחרונים מועלים גם במה שבתוכם. אבל הקדיש בור ונתמלא מים אשפה נתמלאה זבל שובך ואח"כ נתמלא יונים אילן ואח"כ נשא פירות שדה ונתמלאה עשבים מועלים בהם ובמה שבתוכם. רשב"ם.

331 מים ראויים לעשות טיט לבדה"ב ולא למזבח שמים מכונסים פסו' לניסוך המים, ואין מדיחין בשר הקרבנות אלא מאמת המים שבעזרה.

332 שלא ראויים לשקעם בבנין והשובך עצמו לא הוקדש אלא לדמיו, שאם עוקרין אותו ממקומו לשים בבנין זהו הפסד גדול. ועוד שכל הני ששנינו למזבח ולא לבדק הבית כו' הוא על מה שבתוכם לא מיבעיא אי מה שבתוכו היו קדשי מזבח שקדושים, אלא גם אם היו קדשי בדק הבית הם קדושים.

333 אינם ראויים לבנין, ולקרבת אינם ראויים "כל שאור וכל דבש לא תקטירו", ובכורים הם לכהן כתרומה.

334 אם נהנה שוה פרוטה כגון הצניע חפציו בבור או הוריד לשם חבית של מים לקרר, וכן אם תלה חפציו באילן או שם יונים בשובך והניח זבלו במקום אשפתו. רשב"ם.

335 אם נהנה מגופם שאכל מן הפירות ומן היונים ומן המים כמו שא' במסכת מעילה שבמחובר לקרקע יש מעילה אם נהנה אע"פ שלא פגם, ובתלושין אינה מעילה עד שיפגם, רשב"ם.

336 רשב"ם פי' כשהניח חפציו בבור. ור"ת הקשה שא' שהמקדיש עבדו אין מועלים בשערו משום שהוקש לקרקעות ומכאן שאין מעילה במחובר. וא' הדש קלעילין בשדה הקדש מעל, ואמרו שמע מינה אבק מעלי לה. משמע שדוקא אבק שנתלש אבל מחמת השדה לא מעל כיון שהוא מחובר. ואור"ת ששייך מעילה בבור כגון שעקר חוליא מן הבור ונהנה ממנה. תוס'.

337 רבי יהודה סובר שאין מעילה בגידולין שמשום הגרמא שקרקע הקדש גרמה שיגדל אין לנו לעשותו הקדש שאין ממון הקדש מעורב בהם. רשב"ם.

338 לא אומרים שחצר הקדש יקנה שחצר התרבתה משום יד ולא מצינו יד להקדש. תוס'.

339 ל"ג ר' יהודה שאינו במשנה ורבי שנה בברייתא נראין דברי ר"י מפני שידע שהם דברי ר"י. תוס'.

אר"י אין אני רואה דבריו של ואם תאמר שרבי יוסי חולק גם בבור ושובך, והוא אמר רבי יהודה בשדה ואילן את דבריו רק בשדה ואילן לדבריו של רבי יהודה. הרי שנינו בברייתא, אמר רבי יוסי אין אני רואה דבריו של רבי יהודה בשדה ואילן, מפני שהן גידולי הקדש. ומשמע שבזה חולק, אבל בבור ושובך אינו חולק עליו? עונה הגמרא, שרבי אמר נראים דברי רבי יהודה לרבי יוסי בבור ושובך, שאף רבי יוסי לא נחלק עליו אלא בשדה ואילן, אבל בבור ושובך הוא מודה לרבי יהודה³⁴².

343

הקדיש ריקנין והתמלאו מועלים תנו רבנן, הקדישן ריקנין ואחר כך התמלאו, מועלין בהם ואין מועלין במה שבתוכן. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, אף מועלין במה שבתוכן. ואמר רבה, שהמחלוקת היא בשדה ואילן, התנא קמא סובר כרבי יהודה, ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר כרבי יוסי. אבל בבור ושובך, לדברי הכל מועלים בהם ואין מועלים במה שבתוכם.

הקדישן מלאין מועלין בהן ובמה ובהקשה אביי לרבה³⁴⁴ ממה ששנינו בסיפא, שבתוכן וראבר"ש מחליף את שיטתו הקדישן מלאין מועלין בהן ובמה שבתוכן, ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר אין מועלים, שמחליף את שיטתו. שלעיל בהקדישן ריקנים ונתמלאו הוא אמר שמועלים במה שבתוכם, וכאן הוא אומר שאין מועלים במה שבתוכם. ואם הם חולקים לעיל בהקדישם ריקנים בשדה ואילן, מדוע הוא מחליף את שיטתו³⁴⁵, כל שכן שכאן מועלים במה שבתוכם. שיש שני דברים, גידולי הקדש, וגם שהוא הקדיש את הכל ביחד ואינו גרוע ממוכר³⁴⁶? אלא אמר רבה, שהמחלוקת בין התנא קמא לרבי אלעזר ברבי שמעון במלאים ובריקנים היא בבור ושובך³⁴⁷, אבל בשדה ואילן לדברי הכל מועלים בהן וגם שבתוכם³⁴⁸.

340 אבל במה שאמר נראין דברי ר' יהודה בבור ושובך אפשר גם להקשות שמשמע מכללו שר' יוסי חולק עליו בבור ושובך וכיון שהקשו מהסיפא אותה פירכא עצמה לא חששו להקשות מהרישא.

341 אין להקשות שממה שאמר נראין מכלל שר' יוסי חולק עליו בבור ושובך ורבי יוסי לא חולק אלא בשדה ואילן. שבודאי אפשר לפרש שאף ר' יוסי לא נחלק אלא בשדה ואילן, אבל את מה שא' נראין דברי רבי יוסי בשדה ואילן אי אפשר לקיים אם לא נמחק את נראין. תוס'.

342 שלא תאמר שר' יוסי חולק גם בבור ושובך, והוא סובר כראבר"ש שא' שמועלים במה שבתוכם כשהקדיש בור ושובך ריקנים והתמלאו ואמר לדבריו של ר"י, לדידי מועלים גם בבור ושובך שאדם מקנה דשלב"ע שקנה לו רשות הקדש. לדידך הודה לי בשדה ואילן שמועלין בגידולין הבאין אח"כ שינקו מהקדש. ור' יהודה יאמר לו שבבור ושובך הוא מודה שלא אלים רשות הקדש לקנות מרשותו כיד הדיוט, שבהדיוט התרבתה רשות מ"ואם המצא תמצא בידו" ולא בהקדש. רשב"ם.

343 ורבי צריך להשמיע שלא נאמר שאמר לו לדבריו של ר' יהודה. תוס'.

344 אביי הקשה לרבה וגורסי' אלא אמר רבה שחזר בו ופירש כן ולא גורסי' אלא אי איתמר הכי איתמר.

345 הרי כו"ע מודים שמכר אילן מכר פיירותיו שבבור ושובך ודאי יש מחלוקת אם מכר מה שבתוכו. תוס'.

346 בבור ושובך אפשר לפרש את מחלוקתם במלאים וריקים, אבל בשדה ואילן למה הוא מחליף. רשב"ם.:

347 המחלוקת במלאין וריקנים בבור ושובך היא כמו שמפ', אבל בשדה ואילן בין מלאים בין ריקנים ד"ה שמועלים בהן ובמה שבתוכן, כרבי יוסי דנימוקו עמו. רשב"ם.

348 היו יכולים לומר ד"ה מועלין בו ולא במה שבתוכו למ"ד אין מעילה בגידולין. אבל א"א לומר שחולקים בין

ובבור ושובך ריקנים נחלקו במחלוקת רבי מאיר וחכמים באומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתגייר, על מנת שתתגיירי. התנא קמא סובר כחכמים שאומרים 'אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'. ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר כרבי מאיר שאומר 'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'³⁴⁹.

במים שבאים לבור דרך חצרו ויונים שואלת הגמר, א ומנין שר"מ סובר כן³⁵⁰ גם שבאים לשוכך דרך שובכו

במים וישפוך לבור, או יביא יונים לשובך³⁵¹? אמר רבא, מדובר במים הבאין דרך חצרו לבור, שהבור עשוי במקום מדרון ויבואו לבור, ויונים הבאים דרך שובכו הסמוך לזה לשובך, שודאי היונים הנולדים עשויים לבוא לשובך ריק זה^{352 353}.

ובמלאים כשהקדיש סתם וראבר"ש סובר ואמר רבא, שבמלאים הם חולקים כאביו שא' זנים דין הקדש מדין הדיוט

כשהקדיש בור סתם. ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר כאביו שאמר שמקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב. ומפרשים בגמרא שדנים דין גבוה מדין הדיוט. כמו שבדין הדיוט המוכר יכול לומר מכרתי לך בור אבל לא מכרתי לך מים. אף בדין גבוה אומרים שהוא הקדיש בעין רעה את הבור ולא את המים. ולכן כמו שהדיוט שמוכר בור סתם לא מכר את

בזה בין בזה בבור ושובך ושדה ואילן בהקדישם ריקנין ונתמלאו, לפי מה שמפרש ר"י בסמוך שאין בידו להקדיש דשלב"ע, אם לא זכה בו תחלה. אבל היה יכול לומר שחולקים אם הפירות יקדשו אם יבואו לרשותו, אבל לא רצה לומר שחולקים אלא בבור ושובך דוקא בדומה לסיפא. תוס'.

349 ור"א סבר כר"מ דאמר אדם מקנה דשלב"ע. וקשה שלא מנו את ראבר"ש בפ' האומר, בין הסוברים שאדם מקנה דשלב"ע. ונראה לרשב"א שהקשו דוקא מרבי יהודה הנשיא משום שהזכר באותה ברייתא שהזכר ר"מ, ומרבי עקיבא משום שהיה רבו של רבי אליעזר בן עקיבא. תוס'.

350 כשדעתו להתגייר, ע"מ שאשתחרר ע"מ שתשתחרר כו', שרבו הבטיח לשחררו. אבל ר"מ לא מדבר בפירות דקל אלא ר"ה שסובר כמותו בפ' האשה רבה אמר רנב"י ר"ה כרב, ורב כרבי ינאי, ורבי ינאי כרבי חייא, ור"ח כר"מ וכולהו סבירא להו אדם מקנה דשלב"ע. ר"ה ששינוי המוכר פירות דקל לחבירו אמר ר"ה עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו, משבאו לעולם אינו יכול לחזור. רשב"ם.

351 תוס' שואלים הרי ר"מ א' שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם באומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאשתחרר, ומי יודע שרבו ישחררנו. ורשב"ם מפרש שרבו הבטיח לשחררו. וריב"ן מפרש שכל עבידי דאתו אלו כגון חציו עבד וחציו בן חורין, וחציה שפחה וחציה בת חורין ונהגו בה מנהג הפקר שכופין את רבה לעשותה בת חורין, ולאחר שימות בעליך ואחותך בגוססים, ושיחלוץ יבמך שמצות חליצה קודמת למצות יבום, או בחולצת ולא מתייבמת. וקשה שבפ' אע"פ אמרו מותר ר"מ אומר הקדש, ומפרשים בגמ' שקדוש לאחר מיתה. שלר"מ מקדיש דבר שלא בא לעולם אפ' שלא עבד דאתו שהיא תמות לפני הבעל, וי"ל בחולה וזקנה. והר"א מפליר"א אומר שכיון שהגוף בעולם אלא שאינו ראוי לקנין הוא כמו עבידי דאתו. ומותר מעשה ידיה שקדוש אפ' שאינו עבידי דאתי שתמות האשה קודם, כיון שהמותר עשוי לבוא כאילו שהוא כבר בעולם. וא"ת מדוע הרי כאן המים הם בעולם. וי"ל שאינו נחשב בעולם כיון שהמים אינם לפנינו. עוד י"ל שפירות דקל ואלו שאין בהם אלא מי יימר אחד נחשבים עבידי דאתו. וכפל לא נחשב עבידי דאתי משום שיש הרבה מי יימר. אבל קשה שכאן אין אלא מי יימר אחד. ובל"ה קשה הרי רגיל שבור ושובך יונים מתמלאים. ועוד איך המים והיונים קדושים אפ' שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, הרי מכת חצרו של הקדש אינם קדושים שאין חצר להקדש, ומכח מה שמקדיש אינם קדושים שאין יכול להקדיש דבר שלעולם לא יבא ברשותו ולא יזכה בו. ונראה לר"י שפירושו, מי יאמר שיבוא לרשותו שיזכה בהם, ולמה מועלים במה שבתוכם, הלא אין כח בידו להקדישם. ותירצו בבאו דרך חצרו לבור, שזוכה בהן תחלה. ולפיכך יש כח בידו להקדישם. ורשב"א פירש שאם עבידי דאתו יכול להקדישם כגון שהקדיש בור ושובך על מנת שיש לו כח בבור ושובך לזכות במים וביונים לצורך הקדש. תוס'.

352 דוקא שובכו אבל שובך של אחרים יכולים לעכב שלא יבואו לכאן. בשם רבינו זקני. רשב"ם

353 תימה לרשב"א איך יכול להקדישם הקדש גמור שימעלו בהן והלא אינו זוכה בהן זכיה גמורה שקי"ל בהניקין שאין בהן גזל אלא מפני דרכי שלום. ואומר ר"י שבביצים ואפרוחים וזכים מן התורה. תוס'.

מימיו³⁵⁴, אף בדין גבוה המקדיש בור לא הקדיש את המים שבו³⁵⁵.

ושואלת הגמרא האם אפשר לומר שבדין הדיוט אם מכר את הבור לא מכר את מימיו, והרי שנינו במשנתנו מכר בור מכר מימיו? אמר רבא, משנתנו היא דברי יחיד כרבי נתן, אבל חכמים חולקים עליו. כמו ששנינו בברייתא, מכר בור לא מכר מימיו, רבי נתן אומר מכר בור מכר מימיו³⁵⁶.

354 כמו שמפ' בסמוך ולא כמשנה שאומרת מכר בור מכר מימיו אף דין גבוה כו' אבל כשאין בו מים בשעת הקדש המים הבאים אחר כך קדושים, שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם ודעתו היה להקדישם שבדבר שלא זכה בו עדיין אין לומר עין רעה. אבל כשהבור מלא מים והמים והבור הם שלו והוא הקדיש את הבור אפשר לומר ששייר את המים לעצמו וְחַכְמִים עָלֶיהָ סוֹבְרִים שְׁבַעֲיָן יִפֶּה מְקַדֵּשׁ, או כרבי נתן שאמר מכר בור מכר מימיו והקדש לא גרע מהדיוט. רשב"ם.

355 מהרש"ל מוחק את המוקף בסוגרים (ות"ק סבר אין דנין דין גבוה מדין הדיוט).

356 אבל ההלכה היא כמשנתנו כמו שאמרו ביבמות שבסתם בשנה ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם משנה. ואע"ג שא' יחידאה היא לא לומר שלא סוברים כך אלא לומר שרבי אלעזר ברבי שמעון סובר כחכמים. כשאמורא אומר דבר מדעתו לפסוק הלכה ומקשים ממשנה ומתמצים יחידאה היא לא סוברים כמשנה הזאת אלא ומכים על דברי האמורא וכמו שאמורא או' לית הלכתא כמתני'. רשב"ם.